

LA REBOTIGA

El detectiu Hole furga en el nazisme

Avalada per un gran èxit internacional, *El pit-roig* apareix en català (traduïda per Laia Font) i se suma a la trentena de traduccions que ja s'han fet d'aquesta novel·la del noruec Jo Nesbø. Reconegut autor de novel·la negra i *pare* del famós detectiu Harry Hole, Nesbø encomana al seu personatge, en aquesta novel·la, una delicada missió: investigar els homes, en especial el conegut amb el sobrenom de *pit-roig*, que van fer costat a les tropes nazis durant la Segona Guerra Mundial i que en tornar a Noruega van ser rebuts com a criminals.

El pit-roig. Jo Nesbø. Proa. 549 pàgines. 21 euros

El vagabund que ha de tornar 200 francs

Andreas Kartak dorm sota un pont del Sena. La seva sort canvia quan un dia, un desconegut li dona 200 francs, que haurà de tornar, no a ell, sinó a la santa d'una església. La missió del vagabund serà arribar al diumenge següent amb els diners a la

butxaca per tornar-los a la santa, però els *bistrots* de París, les noies boniques i les copetes d'absenta el desvien del seu camí. Aquesta és la darrera novel·la que va escriure l'austriac Joseph Roth, que, com el seu personatge, va ser víctima de l'alcoholisme.

La llegenda del Sant bevedor. Joseph Roth. El cercle de Viena. 96 pàgines. 13,50 euros

Poemari d'amor i lluita amazic-català

Vint-i-sis poemes d'amor, lluita, enyor, erotisme... El poeta i novel·lista algerià Salem Zenia, defensor del poble berber i víctima de la persecució lingüística i religiosa, els ha escrit des de la seva arribada a Catalunya, el maig del 2007, acollit pel programa Escriptor Refugiat del PEN Català. El volum conté la versió original dels poemes en amazic i la traducció catalana, feta per Carles Castellanos, a més d'un CD amb l'enregistrament dels poemes en amazic i català.

Sol cec. Salem Zenia. Accent editorial. 87 pàgines. 13 euros

Barcelona més enllà del típic i del tòpic

Hi ha una Barcelona alternativa a la del bus turístic? Mònica Garcia demostra que hi ha espais insòlits i amb encant que es poden recórrer sense topar amb riuades de turistes armats amb les seves càmeres. En la ruta que proposa hi ha el museu de la Màgia o el del Clavegueram, refugis antiaeris, mercats ambulants... i un ampli llistat de locals per menjar, beure i escoltar música sense "sentir-nos envaïts".

Barcelona sense guiris. Mònica Garcia Masagué. Ara Llibres. 175 pàgines. 15 euros

Barcelona sense guiris. Mònica Garcia Masagué. Ara Llibres. 175 pàgines. 15 euros

COLLS I PUNYS

Chopin

NARCÍS COMADIRA

L'estiu de 1838, ara fa cent setanta anys, Chopin estava treballant en els *Preludis*. Passat l'estiu, pel novembre, va embarcar cap a Mallorca, on passaria aquell famós hivern que, de fet, acabaria abans que s'acabés l'estació, perquè va deixar Mallorca el 13 de febrer de 1839. Aquell hivern a Mallorca s'ha fet famós perquè la que llavors era la seva amant, George Sand, en va deixar una crònica precisa. Chopin, a Mallorca, se'n va endur aquells *Preludis* en què treballava i a Valldemossa, on es van instal·lar el 15 de desembre, els va deixar del tot enllestits, ja que en va enviar el manuscrit a Pleyel, el fabricant dels pianos que preferia, pel gener del 1839. Va ser llavors quan va arribar el piano que havia encomanat abans de marxar, instrument que li va fer poc servei, perquè, lamentablement, aviat es va posar malalt. La tuberculosi latent que sofria es va manifestar amb virulència i els dos amants van tornar a França. Van passar un temps a

Lletres

Llibres essencials

LLUÍS MUNTADA

Dotze mestres

Maurici Serrahima

Edicions de 1984

398 pàgines. 18 euros

Hi ha obres, com ara les diverses sèries que Josep Pla va dedicar als homenots o l'aplec d'entrevistes que Baltasar Porcel va publicar sota el títol *L'àguila daurada*, que resulten essencials per assaonar la pròpia tradició literària. *Dotze mestres*, publicat l'any 1972 per Destino i ara oportunament recuperat per Edicions de 1984, és un d'aquells assaigs imprescindibles per comprendre la formació de la prosa catalana contemporània. Maurici Serrahima (Barcelona, 1902-1979) va ser advocat, catalanista, republicà, catòlic, assagista i literat. Potser per eludir la inflació d'immediatesa que sovint comporta el conflictiu temps dels vius, a *Dotze mestres* s'exposa un estudi d'una dotzena d'escriptors que ja eren morts en el moment que es va publicar aquesta obra: Jacint Verdaguer, Narcís Oller, Marian Vayreda, Raimon Casellas, Joaquim Ruyra, Joan Maragall, Prudenci Bertrana, Víctor Català, Josep Carner, Josep Maria de Sagarra, Carles Riba i Gaziell. És clar: per completar el fris de prosistes més importants de la literatura catalana contemporània falten, pel cap baix, Josep Pla, Salvador Espriu, Mercè Rodoreda i Joan Fuster. Però el gruix d'aquests dotze apòstols, vuit dels quals eren amics de Serrahima, permet conèixer l'esclat miraculós de la narrativa catalana contemporània, amb profunditat, sense cap rastre d'aquell deliri metodològic que corromp tants estudis, i amb un estil coherent amb el model de llengua que es defensa en l'assaig: planer i sense afectació. En aquest sentit les directrius amb què Serrahima vertebrava l'assaig són molt clares: es parteix de la base que la prosa és una de les deus cabdals de tota literatura i es remarca que ha d'estar bastida per un model de llengua viva i tamisada pel geni lingüístic del literat. Així, els autors que més despullen en aquesta apropiació del llenguatge popular són els que manifesten una naturalesa més terral: Verdaguer, Ruyra, Sagarra, Gaziell i, per descomptat, Maragall, epítom de la *paraula viva*. En canvi, de mestres com Carner i Riba, Serrahima en deplora que no abando-

Gaziell, un dels prosistes que estudia Serrahima.

"Serrahima parteix de la base que la prosa és una de les deus cabdals de tota literatura"

nessin una certa afectació estilística d'ortodòxia noucentista i no fessin més incursions desacomplexades en el gènere narratiu. Al voltant d'aquests diagnòstics és fàcil comprendre que Eugeni d'Ors sigui una de les principals i recurrents contrafigures d'aquest assaig, ja que, segons Serrahima, el predomini del seu *arbitrarisme* s'eliminarà i postergarà el reconeixement d'algunes de les principals forces motrius de la literatura catalana contemporània: Verdaguer, Maragall, Oller, Ruyra...

A banda d'aquesta recuperació de camins debolits, l'assaig cristal·litza en un estudi en què l'aparença de coneixement no ofega el coneixement verader. El tracte directe que Serrahima mantenia

amb alguns d'aquests mestres permet la interpolació d'anècdotes significatives, com ara la resposta de Pompeu Fabra a una consulta gramatical que li havia fet Sagarra: "El que m'interessa, Sagarra, és saber la solució que vós hi donareu", va dir el filòleg, una dada que avui és una demostració material del diàleg que es va establir entre la normativa i la (re)creació que havia de ser plàstica, pròxima i vigorosa per superar les migradeses heretades del dilatada període de decadència. L'estudi també ofereix una riquíssima informació de context, sobretot la recuperació d'un elenc d'autors semioblidats (Emili Vilanova, Carles Bosch de la Trinxeria, Robert

Robert, Carles Soldevila...) i el contrapunt entre les palpitations de la literatura catalana i el fons universal de la literatura (assolida a través d'una il·luminadora i sempre precisa cascada de referències a Proust, Balzac, Manzoni, Turgenyev, Mauriac, Zola, Dickens...).

Dotze mestres és una càrrega de saviesa. Però ja sabem que la saviesa no ens fa necessàriament ni millors ni més feliços. A propòsit de la relació umbilical entre l'escriptor i el seu entorn lingüístic, Serrahima escriu: "Ruyra va escoltar molt; va escoltar la gent de Girona, de la Selva i del Montnegre, i els pescadors de Blanes. I hi va saber trobar una font molt rica de llenguatge pur i viu". És una observació que en els nostres dies provoca estremiment, ja que avui l'escriptor en català subsisteix en un hàbitat on cada cop hi ha més i més zones de necrosi lingüística. El colossal resultat de síntesi, elasticitat i naturalitat de la literatura de Monzó deu ser un dels darrers miracles, proper als dels pans i els peixos.

Marsella i després es van instal·lar a Nohant, al *château* de George Sand. La relació eròtica amb l'escriptora es va acabar i els dos van esdevenir amics. Ella el protegia maternalment i el tractava com a un gosset de falda. Li deia Chip-Chip.

Tot això és força ridícul si pensem en la seriositat de la música del polonès afrancesat, i encara més si pensem que el nostre Chip-Chip acabava d'escriure per aquelles dates una obra tan seriosa i profunda com la sèrie dels seus *Preludis*. Una obra en què hi plana l'ombra fèrtil dels preludis de Bach. L'amistat amb George Sand es va

acabar el 1846, a causa de desavinences serioses amb els fills de l'escriptora. Ella el va convidar a Nohant i ell va refusar d'anar-hi. Segurament estava ben tip d'aquella relació i de tant de Chip-Chip. Ella li va escriure una carta d'adéu que s'ha fet cèlebre.

Després, ell, el 1847, va acceptar la invitació d'una alumna, Jane Stirling, per anar a Gran Bretanya. Hi va passar una llarga temporada. Va donar concerts en mansions de rics i de cavallers de l'orde de la Garrotera. Un dia, a casa dels Southampton, el va sentir la reina Victòria. Tocava bàsicament en tres pianos: un Pleyel, un Erard i un Broadwood. Cansat, es va retirar uns mesos a Escòcia, sempre acollit en castells de nobles, on podia dur una vida luxosa i tranquil·la. Quan va tornar a París, va poder continuar el seu estil de vida gràcies a Jane Stirling. Va morir el 17 d'octubre de 1849. Els funerals van ser a la Madeleine i diuen les cròniques que a l'enterrament hi van assistir tres mil persones.

Hi ha un poema inoblidable de Gottfried Benn, dedicat a Chopin, el final del qual no em sé estar de transcriure aquí: "Qui algun cop li hagi sentit | certs preludis, | en una vil·la al camp, | o bé a l'alta muntanya, | o a través de les portes obertes d'una terrassa, | per exemple, en un sanatori, difícilment ho podrà oblidar. || Mai va compondre una òpera, | mai una simfonia; | només aquestes tràgiques progressions | per convicció d'artista | i amb una mà petita."